

Opisy bibliograficzne

dla numerycznego stylu cytowania w tekście

KRÓTKI PORADNIK

Część I

1. Wprowadzenie

1.1. Kiedy i po co cytujemy

1.2. Numeryczny styl cytowania

Część II

2. Opisy bibliograficzne. Zasady ogólne

2.1. Zasoby drukowane dla różnych typów dokumentów

a. książka

b. rozdział w książce

c. artykuł z czasopisma

d. referat z konferencji (opublikowany)

e. referat z konferencji (nieopublikowany)

f. norma

g. rozprawa naukowa (nieopublikowana)

h. raport

2.2. Zasoby elektroniczne dla różnych typów dokumentów

a. książka

f. norma

b. rozdział książki

g. dane badawcze

c. artykuł z czasopisma

h. inne zasoby internetowe

d. rozprawy naukowe dostępne w Internecie

e. materiały audiowizualne

Część I

1. WPROWADZENIE

1.1. Kiedy i po co cytujemy

Zasadniczym powodem, dla którego stosujemy przypisy i bibliografię jest wskazanie źródeł, z których korzystaliśmy, aby mogła powstać praca zaliczeniowa lub dyplomowa, rozprawa akademicka czy artykuł naukowy. Stosowanie przypisów nie tylko uwiarygodnia opisywane przez nas fakty umożliwiając czytelnikowi dotarcie do źródeł wiedzy, na których bazowaliśmy. Jest też niezmiernie istotnym aktem uznania intelektualnej własności autorów, którzy przyczynili się do rozwoju wiedzy w zakresie omawianej przez nas dziedziny. Cytowanie nie jest jednak tylko kwestią wyboru etycznego. Jest ono obligatoryjne z uwagi na zagrożenie oskarżenia o plagiat. Pamiętać więc należy, że brak cytowania źródeł, z których korzystamy jest z gruntu dyskwalifikujące dla stworzonej pracy. Wszelkie oryginalne myśli, wymagające weryfikacji dane zaczerpnięte ze źródła zewnętrznego, przytoczone dosłownie lub sparafrazowane fragmenty tekstu, wymagają bezwzględnego powołania się na autora i źródło oraz ujęcia w cudzysłów dokładnie przytaczanych słów.

1.2. Numeryczny styl cytowania

Przewodnik ten dedykowany jest osobom, które zdecydują się na stosowanie numerycznego stylu cytowania w tekście. Jest on jednym z bardziej rozpowszechnionych w naukach technicznych sposobów cytowania. Omówione tu zostaną ogólne zasady tworzenia odwołań i opisów bibliograficznych. W części II Użytkownik przewodnika będzie miał możliwość sprawdzenia, jaką postać powinien posiadać poprawny opis bibliograficzny dla konkretnego typu dokumentu, na przykład dla książki, artykułu z czasopisma, patentu czy kilku rodzajów dokumentu elektronicznego.

Na czym polega numeryczny styl cytowania w tekście? Oto synteza jego założeń, które dla lepszego zrozumienia zilustrowane zostaną przykładami. W miejscu, w którym chcemy zrobić odniesienie do źródła, na które się powołujemy, wstawiamy numer pozycji bibliograficznej ujęty w kwadratowy nawias. Oznaczenie numeryczne powinno być oddzielone spacją od poprzedzającego i następującego później tekstu, a w przypadku, gdy przypis wstawiamy przed znakiem interpunkcyjnym (np. na końcu zdania), powinien być oddzielony spacją od poprzedzającego tekstu, lecz znajdować się bezpośrednio przy znaku interpunkcyjnym, bez spacji.

Np. Duis accumsan [1] leo ac dui vehicula luctus [2].

Wstawiony numer odwołania znajduje swój punkt odniesienia w wykazie cytowanej literatury zamieszczonym na końcu tekstu. Ten sposób cytowania zakłada zwykle taki porządek

numerowania przypisów, w jakim pojawiają się one w pisanim tekście¹. Raz zastosowany numer cytowanej pozycji bibliograficznej jest jej przypisany w obrębie całej pracy. Opisany porządek ilustrują załączone poniżej przykłady.

Sed pharetra ut nunc vitae dictum [1]. Proin rhoncus est sodales nibh sodales, et mattis augue lacinia. Duis accumsan leo ac dui vehicula luctus. Phasellus varius rhoncus nibh, et laoreet tellus sollicitudin vitae [2-3]. Aliquam sem [1, s. 24].

Wykaz literatury

- [1] Nowak-Kossowska M., *Warsztat bibliograficzny profesjonalnego badacza*. Wrocław: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Wiedzy, 2016.
- [2] Wojtkowiak W., "Menedżer bibliografii" w *Encyklopedia biblioteczna XXI wieku*, t. 2. Poznań: Papirus, 2017, s. 455.
- [3] Kwiecińska-Bobrowska K. A., "Udoskonalone wstawianie przypisów bibliograficznych dla profesjonalistów" w *Rozwój warsztatu doktoranta*. Warszawa: Koło Naukowe Doktorantów, 2015, s. 16–38.

Gdybyśmy jednak po jakimś czasie uświadomili sobie, że pominęliśmy wstawienie przypisu pomiędzy wprowadzonymi już odwołaniami, numeracja spisu wykorzystanej literatury musiałaby ulec zmianie:

Sed pharetra ut nunc vitae dictum [1]. Proin rhoncus est sodales nibh sodales, et mattis augue lacinia. Duis accumsan leo ac dui [2] vehicula luctus. Phasellus varius rhoncus nibh, et laoreet tellus sollicitudin vitae [3-4]. Aliquam sem [1, s. 24].

Wykaz literatury

- [1] Nowak-Kossowska M., *Warsztat bibliograficzny profesjonalnego badacza*. Wrocław: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Wiedzy, 2016.
- [2] **Adamczewska P. M., "Zotero - nadchodzi oczekiwane wsparcie!" w *W bibliotecznym świecie*, 12 maja 2015.**
- [3] Wojtkowiak W., "Menadżer bibliografii" w *Encyklopedia biblioteczna XXI wieku*, t. 2. Poznań: Papirus, 2017, s. 455.
- [4] Kwiecińska-Bobrowska K. A., "Udoskonalone wstawianie przypisów bibliograficznych dla profesjonalistów" w *Rozwój warsztatu doktoranta*. Warszawa: Koło Naukowe Doktorantów, 2015, s. 16–38.

Powyżej zastosowano jeden z możliwych sposobów wstawiania w jednym miejscu odwołań do dwóch pozycji bibliograficznych. Ma on postać:

Phasellus varius rhoncus nibh, et laoreet tellus sollicitudin vitae [3-4].

Dla większej liczby odwołań zastosujemy zapis:

Phasellus varius rhoncus nibh, et laoreet tellus sollicitudin vitae [3-4, 8].

Phasellus varius rhoncus nibh, et laoreet tellus sollicitudin vitae [1, 3, 8].

¹ Można spotkać się z praktyką odstępstwa od tej reguły, gdy autor stosuje styl numeryczny, w którym poszczególnym pozycjom bibliografii przyporządkowane są z góry oznaczenia numeryczne stosowane później jako oznaczenie przypisu w tekście.

Możliwe jest również zastosowanie zapisów:

Phasellus varius rhoncus nibh, et laoreet tellus sollicitudin vitae [3-4], [8].

Phasellus varius rhoncus nibh, et laoreet tellus sollicitudin vitae [3], [4], [8].

Tutaj stosowane jednak będą jako podstawowe rozwiązania z trzech pierwszych przykładów². Pozostałe nie są w ogólnym ujęciu błędne, jednak nie będą stosowane w tym opracowaniu.

Na zakończenie Części I

Istnieją tysiące wariantów stylów cytowań i różne sposoby wstawiania przypisów – przypisy numeryczne lub autor-data wstawiane w tekście oraz opisy bibliograficzne wstawiane w stopce dokumentu. Przewodnik skupi się oczywiście na stylu numerycznym, dla przykładu podamy jednak przypis w tekście typu autor-data:

Phasellus varius rhoncus nibh, et laoreet tellus sollicitudin vitae (Kwiecińska-Bobrowska, 2015)

Wykaz literatury

Nowak-Kossowska M. (2016) *Warsztat bibliograficzny profesjonalnego badacza*. Wrocław: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Wiedzy.

Należy pamiętać, że w wyborze stylu cytowania i formie wstawiania przypisów najważniejsza jest konsekwencja. Raz wybrany styl i sposób wstawiania odwołań muszą być konsekwentnie stosowane w całym pisanym przez nas tekście³.

Tworząc opisy bibliograficzne trzeba zawsze pamiętać o jednym z głównych celów ich podawania, czyli umożliwieniu czytelnikowi dotarcia do źródła lub choćby jego klarownej identyfikacji jako dokumentu określonego typu. Wskazane jest, aby uczynić bibliografię maksymalnie czytelną, nie stawiającą utrudnień w weryfikacji cytowanych źródeł. Dlatego też zawsze w opisie powinniśmy zawrzeć te metadane, które bez problemu doprowadzą czytelnika do cytowanego przez nas źródła. Chodzi tu nie tylko o najbardziej oczywiste dane takie jak autor czy tytuł dzieła, nazwa czasopisma lub publikacji zbiorowej, z której pochodzi artykuł lub referat. Jest to też potrzeba wskazania roku publikacji książki, z której korzystaliśmy czy też stron, na których znajduje się cytowany przez nas tekst. W przypadku dokumentów elektronicznych będą to na przykład informacje dotyczące ścieżki i daty dostępu do źródła, nazwisko autora i tytuł wpisu lub oznaczenie DOI.

Ostateczną instancją, która przesądza o wyborze konkretnego stylu cytowania i jego poprawności, o doborze elementów opisu, ich kolejności czy stosowanej interpunkcji, bywa

² Wynika to z podążania za przykładami podanymi w *Zarządzeniu Rektora Politechniki Gdańskiej nr 49/2014 z 5 grudnia 2014 r. w sprawie wprowadzenia wytycznych i wymagań edytorskich dla autorów prac dyplomowych lub projektów dyplomowych realizowanych na studiach wyższych na Politechnice Gdańskiej, pisanych w języku polskim i angielskim*.

³ Wyjątkiem mogą być przypisy innego typu niż źródłowe, np. wstawiane w stopce przypisy polemiczne lub dygresyjne. Obok wstawianych w tekście odwołań do opisów bibliograficznych, mogą pojawić się w pracy przypisy dygresyjne zamieszczone w stopce dokumentu. Przykładem przypisu dygresyjnego jest choćby niniejszy przypis zamieszczony w stopce.

często promotor pracy lub wydawca czasopisma, do którego kierujemy swój tekst. Zanim zdecydujemy się na określony styl, skonsultujmy to więc z promotorem lub sprawdźmy wytyczne wydawcy czasopisma, do którego przesyłamy artykuł. Jeśli jednak mamy w tej kwestii dowolność, a chcemy zrobić to poprawnie, ten poradnik może stać się dobrym wsparciem. Pozwoli na poznanie schematu opisu bibliograficznego dla najczęściej pojawiających się w bibliografiach typów dokumentów.

W przytoczonych wcześniej przykładach opisów bibliograficznych swobodnie nawiązuje się do stylu cytowania IEEE, stworzonego na potrzeby prestiżowych wydawnictw organizacji o tej samej nazwie – Institute of Electrical and Electronics Engineers. O wyborze form opisów bibliograficznych dla różnego rodzaju dokumentów przesądziły właściwości takie jak prostota zapisu uwzględniająca jednocześnie najbardziej istotne elementy opisu oraz klarowny sposób graficznego wyróżnienia różnych typów dokumentów. W oparciu o podstawowe właściwości tego stylu, przedstawione zostaną w części II niniejszego przewodnika konkretne przykłady tworzenia opisów bibliograficznych dla różnych typów dokumentów. Przewodnik stara się podążać również za wytycznymi zawartymi w *Zarządzeniu Rektora Politechniki Gdańskiej nr 49/2014 z 5 grudnia 2014 r. w sprawie wprowadzenia wytycznych i wymagań edytorskich dla autorów prac dyplomowych lub projektów dyplomowych realizowanych na studiach wyższych na Politechnice Gdańskiej, pisanych w języku polskim i angielskim.*

Część II

2. OPISY BIBLIOGRAFICZNE. ZASADY OGÓLNE

W tej części przewodnika omówione zostaną konkretne przykłady jak tworzyć opisy bibliograficzne. Będą tu konsekwentnie stosowane zasady dla jednego stylu, który ze względu na prostotę i przejrzystość jest rekomendowany do wiernego zastosowania. Styl ten nawiązuje swobodnie do podstawowych zasad opisu bibliograficznego stosowanego w wydawnictwach IEEE. Podąża również za wskazówkami zawartymi w *Zarządzeniu Rektora Politechniki Gdańskiej nr 49/2014 z 5 grudnia 2014 r.* Ewentualna własna modyfikacja wskazanych w przewodniku przykładów (przy założeniu konsekwencji w stosowaniu wprowadzanych zmian) możliwa jest przede wszystkim pod względem zastosowanego formatowania tekstu (np. zapis kursywą lub bez), ewentualnie pod względem zastosowanej interpunkcji. Zasadniczo jednak, nie należy pomijać któregoś z elementów opisu. Mogłoby to wpływać negatywnie na możliwość identyfikacji cytowanego źródła, a co za tym idzie, poprawność stworzonego opisu.

W niniejszym przewodniku będzie się konsekwentnie stosowało następujące zasady ogólne:

- Oznaczenie odpowiedzialności

Jako pierwszy element opisu podajemy zawsze nazwisko autora, następnie inicjał jego imienia (ewentualnie, chcąc zwiększyć jednoznaczność identyfikacji autora, całe jego imię lub imiona; zapis taki trzeba konsekwentnie stosować wówczas w całym dokumencie).

Np. [Kwiecińska-Bobrowska K. A.](#) ewentualnie [Kwiecińska-Bobrowska Karolina Anna](#).

Podajemy maksymalnie do trzech nazwisk autorów. Powyżej trzech podajemy tylko pierwszego autora, po czym stosujemy zapis et al. lub i in. (et alli, i inni).

Np. [Brzozowski L.](#) et al. ew. [Brzozowski L.](#) i in.

Gdy książka ma tylko redaktorów, informację o tym rodzaju odpowiedzialności podajemy za nazwiskiem lub nazwiskami, w nawiasie i przed tytułem książki.

Np. [Gołębiewski P. \(red.\)](#), *Podręcznik spawania*. Wrocław: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Wiedzy, 2015.

- edycja tekstu dla wizualnej identyfikacji typu dokumentu zakłada pisanie:
 - w cudzysłowie tytułów dokumentów niesamoistnych wydawniczo: artykułu, rozdziału, referatu, części lub tomu;
 - kursywą tytułów samoistnych wydawniczo: czasopisma lub książki;
 - opis zaczynamy zawsze dużą literą, kończymy kropką oddzielając poszczególne elementy odpowiednim znakiem interpunkcyjnym (zob. *Wzory i przykłady* poniżej);
- informację o stronie lub zakresie stron, na których znajduje się przytoczony cytat lub fragment, do którego się odwołujemy, wstawiamy wewnątrz kwadratowego nawiasu, oddzielając je przecinkiem od numeru odwołania,

np. [Sed pharetra ut nunc vitae dictum \[1, s. 43-51\]](#).

- bibliografia załącznikowa nie jest uporządkowana alfabetycznie, a według kolejności wstawiania poszczególnych odsyłaczy w tekście;
- tworząc opisy bibliograficzne, staramy się konsekwentnie używać skrótów języka, w którym piszemy cały dokument (np. pisząc w języku polskim stosujemy skróty s., t., w języku angielskim odpowiednio p., vol. dla oznaczenia strony i tomu).

WZORY I PRZYKŁADY

2.1. Zasoby drukowane dla różnych typów dokumentów

Tab. 1 Wykaz niezbędnych elementów opisu bibliograficznego dla podstawowych typów dokumentów.

Element opisu Rodzaj dokumentu	Autor lub redaktor	Tytuł rozdziału lub artykułu	Tytuł książki lub czasopisma	Wydanie (jeśli inne niż pierwsze)	Miejsce wydania	Wydawnictwo	Rok wydania	Numer zeszytu czasopisma	Strony
Książka									
Rozdział w książce									
Artykuł z czasopisma									

a. książka

- opis podstawowy

Nazwisko l.⁴, *Tytuł książki*. Miejsce wydania: Wydawnictwo, rok wydania.

Zięba K., *Przedsiębiorczość*. Gdańsk: Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, 2015.

- część lub tom książki

Nazwisko l., *Tytuł książki*, część lub tom, „Tytuł części”. Miejsce wydania: Wydawnictwo, rok wydania.

McMurry, *Chemia organiczna*, cz. 1. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2013.

Żakowski W., Decewicz G., *Matematyka*, cz. 1, „Analiza matematyczna”. Warszawa: Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, 2003.

- książka pod redakcją

Nazwisko l. (red.), *Tytuł książki*. Miejsce wydania: Wydawnictwo, rok wydania.

Murawski R. (red.), *Filozofia matematyki i informatyki*. Kraków: Copernicus Center Press, 2015.

- kolejne wydanie danego tytułu

Jeśli, np. ze względu na potencjalne trudności z jednoznaczną identyfikacją, wskazane jest podanie numeru wydania, opis wyglądać powinien następująco:

Nazwisko l., *Tytuł książki*, wydanie (jeśli inne niż pierwsze). Miejsce wydania: Wydawnictwo, rok wydania.

Łucyk C., *Zasady elektroenergetyki*, wyd. 3 popr. Warszawa: Oficyna Wydawnicza PW, 2000.

⁴ Oznaczenie „l.” (Imię) przyjęte zostało dla zastąpienia we wzorach dowolnego inicjału imienia autora lub redaktora publikacji

b. rozdział w książce

Nazwisko I., „Tytuł rozdziału” w *Tytuł książki*. Miejsce wydania: Wydawnictwo, rok, strony.

Prochowski L., Żuchowski A., „Mocowanie ładunków” w *Technika transportu ładunków*. Warszawa: Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 2016, s. 245-279.

Dla rozdziału w książce pod redakcją:

Nazwisko I., „Tytuł rozdziału” w Nazwisko I. (red.), *Tytuł książki*. Miejsce wydania: Wydawnictwo, rok, strony.

Cynthia M. Furse, „Antennas for medical applications” w Volakis J. L. (red.), *Antenna engineering handbook*. New York [etc.]: McGraw-Hill, 2007, s. 38-1–38-28.

c. artykuł z czasopisma

Nazwisko I., „Tytuł artykułu” w *Tytuł czasopisma*, numer czasopisma, rok lub data wydania, strony.

Bartoszewicz H., „Tor wodny i granica” w *Geodeta. Magazyn geoinformacyjny*, nr 9, 2017, s. 45-49.

Kleiser M., „Formodynamik an Überführungsbrücken” w *Beton- und Stahlbetonbau*, nr 112, 2017, s. 402-411.

d. referat z konferencji (opublikowany)

Nazwisko I., „Tytuł referatu” w *Pełny tytuł publikacji* pokonferencyjnej, Miasto, w którym odbyła się konferencja, termin. Miejsce wydania: Wydawnictwo, rok, strony.

Tężyk S., Głodzik K., „Wzmocnienie podłoża gruntowego pod budowę Stadionu Narodowego w Warszawie” w *Seminarium Fundamenty palowe 2009, Warszawa, 22 kwietnia 2009 r.*, wyd. 2. Warszawa: Instytut Badawczy Dróg i Mostów, 2011, s. 157-168.

Jeśli materiały konferencyjne opatrzone zostały oznaczeniem odpowiedzialności w postaci nazwiska redaktora i/lub istnieje potrzeba dodatkowego wskazania na rolę organizatora (instytucji) konferencji, zapis będzie miał postać:

Nazwisko I., „Tytuł referatu” w Nazwisko I. (red.), Instytucja, *Pełny tytuł publikacji pokonferencyjnej*, Miasto, w którym odbyła się konferencja, termin. Miejsce wydania: Wydawnictwo, rok, strony.

Król P. A., Łącki K., „Zgodnie z przepisami nie zawsze oznacza bezpiecznie. O ryzyku niewłaściwej oceny bezpieczeństwa pożarowego budynków” w Jemiolo S., Lutomirski S. (red.), Politechnika Warszawska. Wydział Inżynierii Lądowej, *Teoretyczne podstawy budownictwa*, t. 2, „Procesy budowlane”, Warszawa, grudzień 2012 r. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2012, s. 45-58.

e. referat z konferencji (nieopublikowany)

Nazwisko I., „Tytuł referatu” referat wygłoszony w ramach *Pełna nazwa konferencji*, miasto, w którym odbyła się konferencja i termin.

Opacki E., „Najnowsze realizacje projektów parkingów dla rowerów w Warszawie” referat wygłoszony w ramach *II Ogólnopolskiej Sesji Naukowej z serii Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne w Polsce i na świecie*, Poznań, 20-24 września 2013.

O ile to możliwe, dla materiałów nieopublikowanych, staramy się podać źródło dostępu do ich treści (np. podajemy opis dla zarejestrowanych nagrań z konferencji dostępnych online, zob. opis dla materiałów audiowizualnych w rozdz. 2.2). Jeśli posiadamy wiedzę na temat terminu planów wydania materiałów konferencyjnych, wskazane jest też podanie informacji o

prognozowanej formie i orientacyjnym terminie wydania. W powyższych przypadkach stosujemy zapis:

Opacki E., „Najnowsze realizacje projektów parkingów dla rowerów w Warszawie” referat wygłoszony w ramach *II Ogólnopolskiej Sesji Naukowej z serii Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne w Polsce i na świecie*, Poznań, 20-24 września 2013. [Nieopublikowany]

Można również zastosować dopowiedzenie:

[Prognozowany termin wydania materiałów pokonferencyjnych – maj 2014 r.]

f. norma

Wydawca : Numer normy:rok-miesiąc (jeśli podano) druku normy. *Tytuł normy.*

Polski Komitet Normalizacyjny : PN-EN 13149-13149-1:2005-3. *Transport publiczny -- Systemy sterowania i wyboru w pojazdach drogowych -- Część 1 : Określenie WORLDIP i reguły zastosowań dla pokładowej transmisji danych.*

Deutsches Institut für Normung : DIN 332-2:1983-5. *Zentrierbohrungen 60° mit Gewinde für Wellenden elektrischer Maschinen.*

Zob. też normy w wersji elektronicznej (rozdz. 2.2, ppkt. f)

g. rozprawa naukowa (nieopublikowana)

Nazwisko I., *Tytuł rozprawy*, rodzaj rozprawy i promotor. Uczelnia, Wydział, miasto, rok.

Mickiewicz M., *Białka SSB-podobne Thermoanaerobacter tengcongensis, charakterystyka molekularna oraz ich zastosowanie w technikach biologii molekularnej*, nieopublikowana rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem Józefa Kura. Politechnika Gdańska, Wydział Chemiczny. Katedra Mikrobiologii. Gdańsk, 2010.

h. raport

Nazwa instytucji, *Tytuł raportu*, numer raportu (jeśli podany), miejscowość, rok.

EcoTeam Co., *Gospodarka odpadami wtórnymi na przykładzie zagospodarowania surowców miasta Konin – zestawienie ekonomiczne i środowiskowe za rok 2008*, raport nr 97/11/2009, Konin, 2010.

lub

Nazwisko I., *Tytuł raportu*, Nazwa instytucji, numer raportu (jeśli podany), miejscowość, rok.

Bielwicz H., *Stan realizacji obwodnicy miasta Rakowo (kwiecień 2016 r.)*, FaMiBud, raport nr 6/2016, Poznań, 2016.

2.2. Zasoby elektroniczne dla różnych typów dokumentów

Tab. 2 Wykaz niezbędnych elementów opisu bibliograficznego dla podstawowych typów dokumentów elektronicznych.

Rodzaj zasobu elektronicznego \ Element opisu	Autor	Tytuł artykułu lub rozdziału	Wydanie	Tytuł książki/czasopisma/ serwisu	Miejsce wydania	Wydawnictwo	Numer zeszytu czasopisma	Rok wydania	Strony	Data dostępu	URL/DOI
E-książka					*						
E-artykuł z czasopisma											
Strona internetowa											

* o ile zawarte w dokumencie

Tworzenie opisu bibliograficznego dla dokumentu elektronicznego narażać może wielu wątpliwości. Znajdujemy bowiem w zasobach Sieci dokumenty mające swe odpowiedniki w formach drukowanych (np. e-książki i e-czasopisma), jednak ich opis, jak instynktownie wyczuwamy, musi uwzględniać dodatkowe elementy, wiążące się ze specyfiką tej formy. Jedną z częściej występujących usterek w bibliografiach załącznikowych jest redukcja opisu wyłącznie do samego adresu URL. Adres jest oczywiście elementem zdecydowanie niezbędnym, szczególnie dla korzystających z cyfrowej wersji dokumentu, jednak występując samodzielnie zdaje się być niewystarczający. Nieczęsto jeszcze mamy pewność, iż cytowany przez nas dziś dokument będzie dostępny pod tym samym adresem za rok. Nie zawsze przecież wszystkie wykorzystywane przez nas wartościowe materiały publikowane są przez renomowanych wydawców czy deponowane w stabilnym repozytorium gwarantującym (przynajmniej z założenia) wieczyste zdeponowanie. Tymczasem opis bibliograficzny dokumentu elektronicznego zredukowanego do samego adresu URL nie mówi nam niekiedy nic o autorze, tytule lub typie dokumentu, na który się powołaliśmy. Zjawisko to bardzo negatywnie wpływa na identyfikację wykorzystywanego źródła sprawiając, że takie odwołanie traci właściwie sens. Tym bardziej, gdy podany adres kieruje nawet nie do określonego artykułu czy wpisu, a po prostu do podstrony lub strony głównej jakiegoś serwisu. Skąd mamy wiedzieć, do jakiej treści obszernego portalu odwołuje się właściwie autor? Czy treść ta w ogóle jeszcze istnieje w tym serwisie? Wydaje się, że problem ten zobrazować może poniższe zestawienie następujących wersji spotykanych form opisu dla tego samego dokumentu.

Bibliografia

<http://www.lpsa.com/1603776>

Opis ten nie mówi nam właściwie nic o tym bardzo konkretnym dokumencie dostępnym pod podanym adresem.

Bibliografia

GK LPP S.A., *Skonsolidowany roczny raport za 2016 rok*, Gdańsk, kwiecień 2017. Dostępne w LPP Serwis firmowy: <http://www.lppsa.com/1603776> [dostęp 20.11.2017].

Wskazane elementy opisu bibliograficznego są metadanymi całkiem bezproblemowo dostępnymi w dokumencie, na który się powołujemy i nawet, jeśli adres URL z jakiegoś powodu przestanie być aktywny, wiemy dokładnie, jakiego źródła szukać. Zasada ta działa również w drugą stronę. Podawanie samych „klasycznych” elementów opisu, z pominięciem informacji o dostępie cyfrowym, nie jest samo w sobie błędem, uznane być jednak może za sporą nieprecyzyjność biorąc pod uwagę fakt, że wiele dokumentów posiada już tylko wersję cyfrową (ang. *born digital*) lub dostęp do tejże wersji będzie dla czytelnika najprostszy (przykładowo ze względu na brak dostępu w danym kraju do wydania papierowego jakiegoś wąskospecjalistycznego, choć wartościowego czasopisma branżowego). W niniejszym poradniku rekomenduje się zatem zasadę, że dla dokumentu elektronicznego, w którym wyodrębnić możemy tradycyjne elementy opisu tj. autor, tytuł, wydawca czy rok wydania (lub data publikacji) będą one podawane oraz oczywiście uzupełniane o metadane właściwe dokumentom elektronicznym tj. adres URL czy data dostępu.

Tworząc opisy warto również pamiętać, że dostawcy wartościowych zasobów dostępnych online coraz częściej wprowadzają jako standard wsparcie dla użytkownika w postaci gotowych wzorów opisów bibliograficznych do pobrania. Bazując na nich, łatwiej już będzie stworzyć opis zgodny z przyjętym przez nas stylem. A oto jak wyglądają zasady tworzenia opisów bibliograficznych dla wybranych, najczęściej wykorzystywanych typów dokumentów.

a. książka

- opis podstawowy

Nazwisko I., *Tytuł książki*. Miejsce wydania (jeśli podano): Wydawnictwo, rok wydania [data dostępu]. Dostępne w Nazwa kolekcji/bazy/serwisu: URL/DOI.

Hernandez M. J., *Projektowanie baz danych dla każdego. Przewodnik krok po kroku*. Helion, 2014 [dostęp: 26.09.2017]. Dostępne w Internetowa Biblioteka Profesjonalnych e-booków – NASBI: <https://nasbi.pl/31798/projektowanie-baz-danych-dla-kazdego-przewodnik-krok-po-kroku-michael-j-hernandez/czytaj-pozycje.html>.

- książka pod redakcją

Lewandowska M., Kurzydłowski, K. K. (red.), *Nanomateriały inżynierskie, konstrukcyjne i funkcjonalne*. Wydawnictwo Naukowe PWN, 2010 [dostęp 26.09.2017]. Dostępne w Ibuk Libra: <http://libra.ibuk.pl/book/2313>.

Jeśli tylko wydawca dokumentu nadaje oznaczenia DOI, wówczas zastępują one klasyczny URL. DOI są oznaczeniami stałymi, jednoznacznymi i zapewniają niezmiennie dostęp, w przeciwieństwie do niestabilnych niekiedy adresów. Oznaczenie numeryczne DOI poprzedza wówczas <https://doi.org/DOI>. Opisy mają w tym przypadku następującą postać:

Nazwisko I., *Tytuł książki*. Miejsce wydania (jeśli podano): Wydawnictwo, rok wydania [data dostępu]. Dostępne w Nazwa kolekcji/bazy/serwisu <https://doi.org/DOI>.

Pecher A., Kofoed J. P. (red.), *Handbook of ocean wave energy*. New York: Springer, 2016 [dostęp 26.09.2017]. Dostępne w Springer: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-39889-1>.

Dla oznaczenia konkretnego wydania lub wersji e-dokumentu opis przyjmie postać:

Nazwisko I., *Tytuł książki*, wydanie (jeśli inne niż pierwsze). Miejsce wydania (jeśli podano): Wydawnictwo, rok wydania [data dostępu]. Dostępne w Nazwa kolekcji/bazy/serwisu: URL/DOI.

Blyth F.G.H., de Freitas, M.H., *A geology for engineers*, wyd. 7. Amsterdam [etc.]: Taylor & Francis, 1984 [dostęp 26.09.2017]. Dostępne w Knovel: <http://app.knovel.com/hotlink/toc/id:kpAGEE0002/geology-engineers-7th/geology-engineers-7th>.

b. rozdział książki

Nazwisko I., „Tytuł rozdziału” w Nazwisko redaktora, *Tytuł książki*. Miejsce wydania (jeśli podano): Wydawnictwo, rok, strony [data dostępu]. Dostępne w Nazwa kolekcji/bazy/serwisu: URL/DOI.

Pecker A., „Seismic analyses and design of foundation soil structure interaction” w Ansal A. (red.) *Perspectives on european earthquake engineering and seismology*, t. 2. Springer Open, 2015, s. 153-162 [dostęp 26.09.2017]. Dostępne w Springer: https://doi.org/10.1007/978-3-319-16964-4_6.

c. artykuł z czasopisma

Nazwisko I., „Tytuł artykułu” w *Tytuł czasopisma*, numer czasopisma, rok lub data wydania, strony [data dostępu]. Dostępne w Nazwa kolekcji/bazy/serwisu: URL/DOI.

White G., „Grading highly modified binders by multiple stress creep recovery” w *Road Materials and Pavement Design*, t. 18, nr 6, 2017, s. 1322-1337 [dostęp 27.09.2017]. Dostępne w Taylor&Francis Online: <http://doi.org/10.1080/14680629.2016.1212730>.

Płatkowska-Prokopczyk L., Pieczonka J., „Zróżnicowanie oferty instytucji kultury jako efekt dywersyfikacji źródeł ich finansowania” w *Nauki o Finansach*, 2015, nr 3 (24), s. 99-123 [dostęp 27.09.2017]. Dostępne w Ibuk Libra: <http://libra.ibuk.pl/book/167063>.

d. rozprawy naukowe dostępne w Internecie

Nazwisko I., *Tytuł rozprawy*, rodzaj rozprawy i promotor [data dostępu]. Uczelnia, Wydział, miasto, rok. Dostępne w Nazwa bazy/serwisu: URL/DOI.

Poremski T., *Metoda i system diagnozowania i terapii szumów usznych*, rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. inż. Bożeny Kostek. Politechnika Gdańska, Wydział Elektroniki, Telekomunikacji i Informatyki, Gdańsk, 2014. Dostępne w Pomorska Biblioteka Cyfrowa: http://pbc.gda.pl/dlibra/docmetadata?id=50453&from=&dirids=1&ver_id=&lp=1&QI=.

e. materiały audiowizualne

Nazwisko I./Nazwa konta osoby publikującej, *Tytuł wideo*, data opublikowania [data dostępu]. Dostępne w Nazwa serwisu/portalu: URL/DOI.

Seemann W., *Technische Mechanik IV, SS 2016, gehalten am 31.05.2016*, 2.06.2016 [dostęp 28.09.2017]. Dostępne w KIT DIVA: <http://doi.org/10.5445/DIVA/2016-399>.

Vsauce, *The Banach-Tarski Paradox*, 31.07.2015 [dostęp 28.09.2017]. Dostępne w Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=s86-Z-CbaHA>.

f. norma

Wydawca : Numer normy:rok-miesiąc (jeśli podano) druku normy. *Tytuł normy* [data dostępu].

Polski Komitet Normalizacyjny : PN-EN 15088:2006 – wersja polska. *Aluminium i stopy aluminium. Wyroby konstrukcyjne na obiekty budowlane. Warunki techniczne kontroli i dostawy* [dostęp: 25.10.2017].

Deutsches Institut für Normung : DIN SPEC 2701:2017-10. *Bleifreie Kupferlegierung – Blockmetalle und Gussstücke aus CuSn4Zn2PS* [dostęp: 10.11.2017].

g. dane badawcze

W przypadku typu materiałów, jakimi są dane badawcze, oprócz elementów opisu charakterystycznych dla dokumentów elektronicznych, pamiętać musimy m.in. o fakcie aktualizowania wersji danych badawczych. Przykładowe opisy wyglądać będą następująco dla zestawu danych badawczych:

Nazwisko I., *Tytuł danych* [rodzaj danych], wersja (jeśli inna niż pierwsza), data publikacji, [data dostępu]. Dostępne w Nazwa repozytorium/bazy: URL/DOI.

Sandoval V. i in., *Dataset of Porous media characterization to simulate water and heat transport through green roof substrates* [zestaw danych], w. 2, 21.02.2017 [dostęp 29.09.2017]. Dostępne w Mendeley Data: <http://dx.doi.org/10.17632/n4mxkv4mbj.2>.

The GAMBIT Collaboration, *Supplementary Data: Status of the scalar singlet dark matter model (arXiv:1705.07931)* [zestaw danych], w. 2, 22.08.2017 [29.09.2017]. Dostępne w Zenodo: <http://doi.org/10.5281/zenodo.846860>.

Dla elementu zestawu danych badawczych:

„Water retention curve of substrate S1” [element zestawu danych] w Sandoval V. i in., *Dataset of Porous media characterization to simulate water and heat transport through green roof substrates*, w. 2, 21.02.2017 [dostęp 29.09.2017]. Dostępne w Mendeley Data: <http://dx.doi.org/10.17632/n4mxkv4mbj.2>.

h. inne zasoby internetowe

- artykuł autorski (blog, notatka prasowa itp.)

Nazwisko I., *Tytuł wpisu* w Nazwa serwisu/portalu/bloga, data publikacji lub aktualizacji [data dostępu]. Dostępne w nazwa serwisu/bloga: adres URL.

Holley P., *The latest crime-fighting technology in Thailand : stray dogs with ‘smart vests’*, 25 września 2017 [dostęp 27.09.2017]. Dostępne w The Washington Post: https://www.washingtonpost.com/news/innovations/wp/2017/09/25/the-latest-crime-fighting-technology-in-thailand-stray-dogs-with-smart-vests/?utm_term=.1e384690d796.

Adamczyk A., *Stuletnia droga do szczególnej teorii względności*, cz. 1 w, 12 maja 2017 [dostęp 27.09.2017]. Dostępne w Kwantowo.pl – astronomia, fizyka, nauka!: <http://www.kwantowo.pl/2017/05/12/stuletnia-droga-do-szczegolnej-teorii-wzglesnosci-cz-1/>.

- serwisy instytucji lub organizacji

Nazwisko I. (jeśli podane), *Tytuł wpisu*, data publikacji lub aktualizacji [data dostępu]. Dostępne w Nazwa serwisu: adres URL.

Trwają prace projektowe dla drogi S-10 na odcinku Bydgoszcz-Toruń, 25.04.2017 [dostęp 27.09.2017]. Dostępne w GDDKiA Bydgoszcz :: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad – Serwis Informacyjny: <https://www.gddkia.gov.pl/pl/a/25387/Trwaja-prace-projektowe-dla-budowa-drogi-S-10-na-odcinku-Bydgoszcz-Torun>.

- hasło encyklopedyczne

Tytuł hasła, data publikacji lub aktualizacji [data dostępu]. Dostępne w Nazwa źródła: adres URL.

Metoda elementów skończonych, 25 czerwca 2017 [dostęp 27.09.2017]. Dostępne w Wikipedia, wolna encyklopedia: https://pl.wikipedia.org/wiki/Metoda_element%C3%B3w_sko%C5%84czonych.

- wpis w serwisie społecznościowym

Nazwa konta, *Tytuł wpisu* (np. trzy lub cztery początkowe słowa), data opublikowania [data dostępu]. Dostępne w Nazwa serwisu: URL.

Neil deGrasse Tyson, *Maybe now's a good time...*, 12.09.2017 [dostęp 27.09.2017]. Dostępne w Twitter: <https://twitter.com/neiltyson/status/907610191578976259>.

Na zakończenie

Warto wiedzieć, iż opisy bibliograficzne w wielu różnych stylach, byłibyśmy w stanie pozyskiwać automatycznie za sprawą któregoś z kilku wartościowych menadżerów bibliografii takich jak **Zotero**, **Mendeley** czy **Citavi**. Są to profesjonalne narzędzia służące nie tylko do tworzenia bibliografii załącznikowej i przypisów bibliograficznych, ale też wspierające zarządzanie gromadzonym zasobem literatury. Jak wygląda praca z wykorzystaniem menadżera bibliografii Mendeley, można sprawdzić tutaj: **FILM MENDELEY**. Biblioteka Politechniki Gdańskiej oferuje szkolenia w zakresie obsługi menadżerów bibliografii. W przypadku zainteresowania, prosimy o kontakt inf nauk.bpg@pg.edu.pl. Istnieją również narzędzia online oferujące doraźne automatyczne tworzenie opisów bibliograficznych w najbardziej popularnych stylach takie jak **Cite this for me**. Nawet korzystając z menadżera czy internetowego narzędzia, warto przyswoić sobie jednak podstawowe zasady rządzące tworzeniem opisów bibliograficznych, aby w pełni kontrolować poprawność tworzonych opisów. Dlatego też mamy nadzieję, że poradnik ten okaże się pomocny nawet dla osób nieco bardziej zaawansowanych.

Zdajemy sobie doskonale sprawę z tego, że przedstawiony poradnik nie jest w stanie odpowiedzieć na wszystkie pytania i wątpliwości. W związku z tym, jeśli mają Państwo pytania lub problemy z poprawnym sformułowaniem opisu bibliograficznego, prosimy o kontakt. Nie stworzymy co prawda opisów do całej bibliografii załącznikowej, ale chętnie udzielimy porady i pomożemy w ciężkich przypadkach. Prosimy wówczas o kontakt na adres annkowa3@pg.edu.pl. Postaramy się możliwie szybko stawić czoła postawionemu przed nami bibliograficznemu wyzwaniu. Będziemy również wdzięczni za zgłaszanie wszelkich uwag do treści i formy poradnika.

Literatura przedmiotu

M. Antczak, A. Nowacka, *Przypisy, powołania, bibliografia załącznikowa. Jak tworzyć i stosować. Podręcznik*. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2009.

IEEE Editorial Style Manual. Piscataway: IEEE, 2016 [15 grudnia 2018]. Dostępne w IEEE – Advancing technology for Humanity: https://www.ieee.org/documents/style_manual.pdf.

R. Pears, G. Shields, *Cite them right. The essential referencing guide*, wyd. 8. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2010.